

P A R K W K R Z E S Z O W I C A C H

1975 r.

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nr. inv. 965 dep.
BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zespołu Pałac.-Ogród.
Muzeum Narodowego w Warszawie
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 6-78

Nr. inv. 965

miejscowość /działalność, ulica, nr posesji/-

gmina

województwo

1. Adres :

Krzeszowice

Kraków

2. Nazwa parku:

aktualna -

miejski

dawna -

pałacowy

3. Rodzaj parku i stan jego zachowania:

pałacowy, zaniedbany

4. Czas powstania:

1 poł. XIX wieku styl krajobrazowy

5. Położenie parku:

zbocze o wystawie południowo-wschodniej

6. Powierzchnia parku:

ogółem ha -

ok. 12 ha

w tym wód w ha -

ok. 50 m²

czy są na niej budynki i jakie -

stary pałac, nowy pałac

7. Użytkownik parku:

w starym pałacu: Internat Liceum Pedagogicznego i Szkoła Muzyczna

w nowym pałacu: Studium Pedagogiczne

8. Czy jest w rejestrze:

data i nr rejestru -

Kat. Zabytków Sztuki w Polsce t. I - woj. Krak. PIS W-wa 1953, str. 115

ponieważ sytuacyjno wyznaczeni -

inventaryzacja zieleni -

brak

z roku 1967

Istniejące

studium historyczne -

szkolenia techniczne ekonomiczne -

9. Dokumentacja

brak

brak

/data i autor/:

techniczne, brankowe dokumentacje i ekspertyzy -

brak

10. Przeprowadzone

dotychczasowe remonty:

budynki pałacowe odremontowane, w parku urządzono dwa sadzawki oraz nawierzchnię części dróg

P A R K W K R Z E S Z O W I C A C H

1975 r.

opracowała

Dr Izabella Miczyńska, Kraków.

A R C H I W U M
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nm. 965

P a r k w K r z e s z o w i c a c h .

Na południowych terenach Polski nie wiele jest parków dworskich bogatych w rozmaite gatunki drzew. Jednym z piękniejszych w tych okolicach jest park w Krzeszowicach, w którym licznogatunkowe zarzewienie obejmuje pałac i pięknie łączy się z okolicą.

Położony w odległości 26 km na zachód od Krakowa, park w Krzeszowicach usytuowany jest na zboczu na powierzchni ok. 12 ha. W najwyższym miejscu terenu ^{290 m n.p.m.} (znajduje się pałac, z którego rozciąga^{ja} się dalekie perspektywy widokowe w kierunku wschodnim i południowym. Gęsto skupione drzewa i krzewy otaczają rozległe polany. Poprzez miękkie ramy wysokiej zieleni pogłębiają się dalekie widoki na tenczyńskie wzgórza.

W najbliższym sąsiedztwie parku znajduje się gospodarstwo ogrodnicze Zakładu Hodowli Roślin Ogrodniczych, oraz sady i ogrody dzielnicy Nowa Wieś. Od północy przylega do parku ulica Parkowa, przy której znajdują się pojedyncze budynki mieszkaniowe w otoczeniu ogrodów i pól uprawnych. Od strony wschodniej wzdłuż parku i starego pałacu biegnie ulica Ogrodowa, do której z drugiej strony przylega park miejski, wiążący zielen parkową w duży kompleks zieleni rozciągającej się dalej w górę rzeczki Krzeszówki - w kierunku północnym, oraz poprzez ulicę Dączyńskiego na łąki w kierunku wschodnim.

Wejścia na teren parku znajdują się od ulicy Bandurskiego, Ogrodowej i od ulicy Parkowej, jednakże w wielu miejscach ogrodzenie jest zniszczone i umożliwia przejście ludziom i zwierzętom.

Układ roślinności i ścieżek określić można jako swobodny, z wyjątkiem dwóch aleji, oraz tarasowego parteru, w których założeniu dopatrywać się można regularności. Łagodnymi liniami wytyczone drogi prowadzą od bram wejściowych do pałacu. Od pałacu w kierunku południowym i wschodnim opadają w dół dwie rozległe polany widokowe

Na polanach na tle zwartej zieleni wyróżniają się pojedyncze oryginalne drzewa. Przy samym pałacu po stronie południowej, na brzegu gęstej skupiny drzew i krzewów znajduje się miłorząb /Ginkgo biloba L./. Miłorząb ten opisany jest w Roczniku Dendrologicznym 1959 r. przez Tadeusza Szymanowskiego "Inwentaryzacji miłorząbów w parkach polskich" jako okaz męski o obwodzie 283 cm, wysokości ca 12 m o kopulastej koronie, małych liściach i pniu z silnie zaznaczonymi karbami na całej długości. Miłorząb pochodzi z Chin i Japonii, skąd został sprowadzony do Polski w początkach 18 w. Jest drzewem wybitnie światłolubnym i dlatego nie powinien być zacieniany przez inne drzewa. Krzeszowicki miłorząb znajduje się obecnie w dobrym stanie i jest prawdziwą ozdobą najbliższego otoczenia pałacu.

Poniżej wśród zwartej zieleni złożonej z grabów, lip, buków, wiązów, jesionów i dębów, oraz innych krajowych pospolitych drzew znajduje się piękny okaz cisa z pięcioma, szerokorozłożonymi, grubymi konarami. Cis ten zagłusza inne krzewy i drzewa.

Prawie na środku polany rosną dwa okazałe dęby szypułkowe. Jeden uszkodzony prawdopodobnie przez uderzenie pioruna - wymaga leczenia i usunięcia uschniętych konarów, drugi natomiast - do wysokości ok. 10 m. obrosnięty jest bluszczem. Bluszcz ten ^{względem} zauważa na swe rozmiary, oraz kwitnienie - wart jest szczególnej uwagi.

Opodal nad niedawno urządzoną sadzawką piękną grupę tworzy wysoki klon i katalpa. Jesienią /X.1975 r./ liście tego klonu przebarwiły się na czerwono i żółto, podczas gdy katalpa miała jeszcze liście całkowicie zielone. Obok znajduje się piękny okaz jarzębu szerokolistnego /Sorbus latifolia Pers./, który obecnie jest w dobrym stanie i obficie owocuje.

Dalej na brzegu skupiny wysokiej zieleni akcentują się 2 magnolie. Nad sadzawką rosną olsze, graby, oraz ich samosiewki. Poprzez zawężenia z wysokiej zieleni pogłębia się widok z okien pałacu w kierunku

południowym na barwną grupę drzew rosnących na końcu polany. Są tu olbrzymie buki purpurowe /*Fagus silvatica* 'atropunicea' / o siwej korze i ciemnych liściach, opodal katalpa /*Catalpa ovata* / o parasolowatej koronie, stojąca na tle buka o długich zwisłych gałęziach i strzelistego srebrnego świerka /*Picea pungens* 'Argentea' /.

Obok tej atrakcyjnej grupy drzew znajdują się cały szereg wspaniałych i rzadkich okazów dębów o urozmaiconym kształcie liści i układzie konarów i gałęzi. Są to dęby szypułkowe /*Quercus robur*/ i odmiany /*Quercus robur* 'Fastigiata', oraz *Quercus robur pectinata*/ o pokroju piramidalnym, oraz odmiana o liściach głęboko wycinanych, dęby czerwone /*Q. rubra*/, dąb błotny /*Q. palustris*/, oraz bogato owocująca odmiana dębu bezszypułkowego /*Q. petraea* 'Muscaviensis'. /

Oprócz dębów na uwagę zasługuje buk purpurowy z dziuplą /2 m wys. od ziemi i 1/2 m szeroka i głęboka/ - do leczenia, oraz iglicznia trójcierniowa z uschniętymi gałęziami. Niedawno odremontowana sadzawka jest dodatkową atrakcją wśród dekoracyjnej zieleni. Sadzawka ta jednakże jak i 2 pozostałe wymaga oczyszczania, aby w pełni służyła swemu celowi.

Po wschodniej stronie pałacu istnieją ślady kompozycji regularnej. Teren opada tarasami w dół. Z jednej strony górnego tarasu jest rząd lip, a z drugiej istnieje aleja bukowa i nieco dalej równoległa do niej szeroka aleja złożona z lip. Buki w alejce tak się rozrosły, że stanowią obecnie gęsty dwurząd potężnych drzew, pomiędzy którymi zaledwie pojedynczo można przejść. Na jej zakończeniu jest polanka z pojedynczymi ozdobnymi drzewami. Rośnie tutaj amerykański tulipanowiec /*Liriodendron tulipifera*/, obok jarząb szwedzki /*Sorbus intermedia*/. Opodal stoi platan /*Platanus acerifolia*/. Niewielka ta polanka łączy się z dużą polaną widokową usytuowaną po wschodniej stronie

pałacu. Podobnie jak polana znajdująca się po stronie południowej - wschodnia polana ujęta jest w zielone ramy z wysokiej zieleni złożonej z buków, lip, brzoź, jesionów, klonów, dębów, kasztanowców, grabów, świerków, i sosen, oraz licznych krzewów. Pojedynczo na wschodniej polanie rośnie piękny okaz tulipanowca, latem obsypujący się licznie pięknymi kwiatami. Również samotnie stoją tu dęby */Quercus rubra/*, */Quercus palustris/*, świerk srebrny */Picea pungens 'Argentea'*, platan, */Platanus acerifolia/*, brzoza o zwieszających się gałęziach */B. verrucosa 'Yungii'*, wiśnia purpurowa */Prunus Pissardi/*, oraz pięknie kwitnąca katalpa */Catalpa ovata/*. Do niedawna rosła tu samotnie choina */Tsuga canadensis/* uległa jednak złamaniu podczas burzy.

Na obrzeżu wysokiej zwartej zieleni dostrzec można długie, pierzaste liście sumaka octowca */Rhus typhina/*, pięknie przebarwiającego jesienią liście na czerwono. Sumak pochodzi z Ameryki Północnej. Jest światłolubny i ma małe wymagania w stosunku do gleb. Podobne liście do sumaka, lecz zachowujące zielen liści do późnej jesieni ma rosnący blisko pałacu bóżodrzew */Ailanthus glandulosa/* Drzewo to pochodzi z Chin, lecz już od połowy 18 w. zadomowione w Polsce.

Wśród licznych odmian drzew kxxkxxwxxw zauważyć można też klony o barwnych liściach i rozmaitym kształcie. Oprócz zwyczajnych */Acer platanoides/* i polnych */Acer campestre/* są tutaj jawory o liściach purpurowych */Acer pseudoplatanus 'purpureum'/*, o liściach kremowo-nakrapianych */Acer pseudoplatanus 'Leopoldii'/*, a także o liściach srebrzystych pod spodem */Acer dasycarpum/*.

Oprócz drzew ozdobnych występują na terenie parku liczne krzewy ozdobne / złotokap, jaśminowce, śnieguliczka lilaki, bzy i i., a także liczne rośliny runa, młode siewki pochodzące z nalotu pod okapem starych drzew. Na szczególną uwagę zasługuje zaścielający na dużej przestrzeni ziemię - bluszcz */Hedera helix/*.

Większość drzew i krzewów składających się na całość parku jest w stanie najpełniejszego rozwoju i są tak pięknie zakomponowane, że miałyby się ochotę wyrazić uznanie projektantowi za stworzenie ponad 100 lat temu wizji tak doskonałego dzieła. Niestety nie znamy nawet nazwiska autora projektu parku. Możemy przypuszczać, że był nim włoski architekt ogrodów, tak jak Włoch /Franciszek Maria Lanci/ był twórcą pałacu.

Jako dokument czasu, w którym park został założony istnieje na terenie parku kamień z wyrytym na nim napisem: " Pamiątka założenia ogrodu 1849 r. Adam hr Potocki z Branickich Katarzyna Adamowa Potocka

Stary pałac zbudowany był w pierwszych latach 19 w. Po wybudowaniu nowego oddany był na dożywocie generałowi Chłopińskiemu, który spędził w nim ostatnie lata swego życia i spoczywa na cmentarzu w Krzeszowicach. Na tablicy nagrobkowej kaplicy cmentarnej widnieje napis: " W podziemiu tej kaplicy spoczywają prochy generała dywizji Józefa Chłopińskiego naczelnego wodza i dyktatora powstania listopadowego, bohatera z pod Grochowa * 14.III.1771 + 30.IX.1854 r."

W r. 1850 rozpoczęto budowę nowego pałacu według projektu Franciszka Maria Lanci, a wraz z pałacem powstawał park. Do r.1939 park wraz z pałacem należał do rodziny Potockich. Podczas wojny w pałacu czasowo był szpital, a także mieszkał w nim gubernator Frank. Po wojnie w nowym pałacu mieścił się Państwowy Dom Dziecka, a obecnie Państwowy Dom Młodzieży oraz Studium Pedagogiczne. W starym pałacu jest internat liceum pedagogicznego i szkoła muzyczna.

W ostatnich latach wykonano w parku szereg prac porządkowych w myśl uwag publikowanych w r.1967 ^{1/}. Oczyszczono częściowo susz, i samosiewki, urządzono 3 sadzawki, wykonano nowe nawierzchnie dróg, założono oświetlenie w parku, ustawiono ławki i pojemniki na śmieci. Niestety w roku 1975 zauważono dalsze niszczenie nie tylko starych ozdobnych detali ogrodniczych /tralki, ogrodzenie/, ale

także najnowszych inwestycji. /powyginane lampy, pojemniki, połamane ławki, rozbite lampy./

Park wymaga stałej opieki i pielęgnacji, aby cenna roślinność nie uległa zagładzie, a efektowna jego kompozycja zniszczeniu. Powinien być ogrodzony.

Ze względu na dużą wartość kulturalną park w Krzeszowicach powinien być uznany za zabytek sztuki.

opracowała :

dr Izabella Miczyńska

Kraków, 5.listopad 1975

1/ I.Miczyńska "Park w Krzeszowicach" - 1967 r.

Rocznik Dendrologiczny Vol.XXI Warszawa.

Załączniki:

1. Wykaz drzew
2. Szkic sytuacyjny parku
3. Sytuacja dokumentacji fotograficznej
4. Zdjęcia.

Wykaz najokazalszej roślinności drzewiastej w parku
w Krzeszowicach.

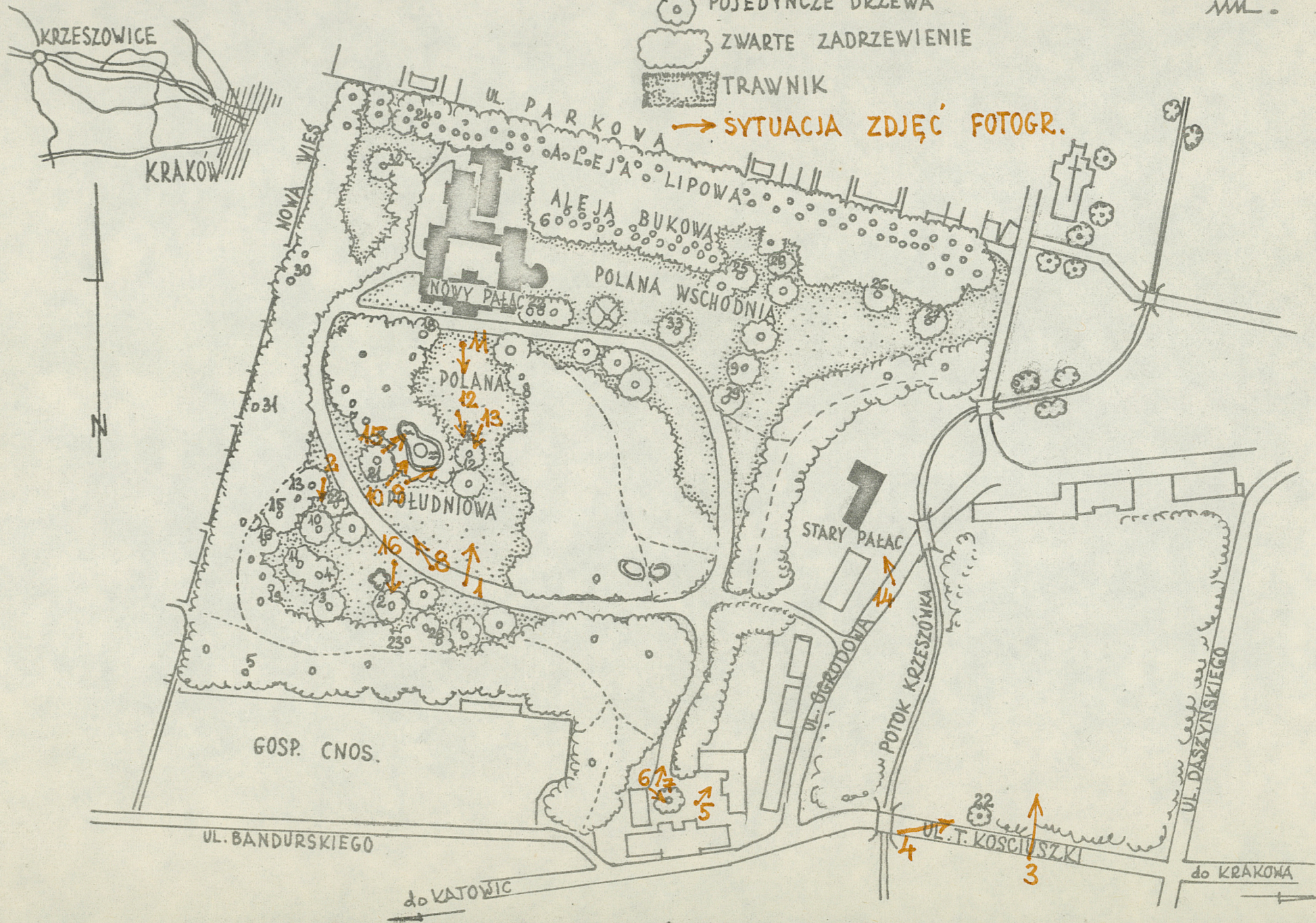
Nr gat. na planie	Nazwa gatunkowa		pierśnica
1	Buk odm. zwisająca - Fagus silvatica 'Pendula'		80
2, 3, 4	buk odm. purpurowa - Fagus silvatica 'Atropunicea'		80, 75, 70
5	buk/zwyczajny/ pospolity - Fagus silvatica		120
6	buki pospolite w aleji 21 szt.	ok.	100
7	bluszcz - Hedera helix		10
8	ciś - Taxus baccata /5 konarów po 10 cm /		
9	dąb błotny - Quercus palustris		80
10, 11	dąb bezszypułkowy - Quercus petraea 'Musca- viensis'		70, 80
12	dąb szypułkowy - Quercus robur		80
13	dąb szypułkowy odm. strzępolistne - Quercus robur 'Pectinata'		60
14	dąb szypułkowy odm. stożkowata - Quercus robur 'Fastigiata'		60
15, 16, 17	dąb czerwony - Quercus rubra		70, 80, 80
18, 19	iglicznia trójcierniowa - Gleditschia triacanthos		110, 60
20	jarzab szwedzki - Sorbus intermedia		80
21	jarzab - Sorbus latifolia		80
22	lipa wielkolistna - Tilia platyphyllos		170
23	lipa srebrzysta - Tilia tomentosa		70
24	lipy wielkolistne i drobnolistne w aleji	ok.	100
25	platan - Platanus acerifolia		100
26, 27	platany- Platanus acerifolia	po	120/180
28	surmia - Catalpa ovata		50
29	świerk srebrny - Picea pungens 'Argentéa'		60
30, 31, 32	topole czarne - Populus nigra		110/120
33	tulipanowiec - Liriodendron tulipifera		70

KRZESZOWICE PARK.

STAN ISTNIEJĄCY 1975r.

SKALA 1:2880

mm.

Spis zdjęć fotograficznych
z października 1975 r.

- 1/ Pałac w Krzeszowicach, w otoczeniu wielogatunkowych drzew -
od strony rozległej polany południowej.
- 2/ Pamiątkowy kamień z datą założenia ogrodu.
- 3/ Gospodarstwo ogrodnicze - ogrodzone siatką.
- 4/ Dąb piramidalny wśród wysokiej zieleni od ulicy T.Kościuszki.
- 5/ Dawne zabudowania gospodarcze.
- 6/ Stara lipa wielkolistna - przed dawną wozownią.
- 7/ Wejście do parku z resztkami bramy i ogrodzenia.
- 8/ Ogromny jawor i surmia na brzegu polany południowej.
- 9/ Jarzab.
- 10/ Nowo urządzona sadzawka na południowej polanie.
- 11/ Dąb szypułkowy obrosnięty bluszczem, na polanie południowej.
- 12/ 13/ Bluszcz obrastający dęba - " -
- 14/ Stary pałac
- 15/ Nowy pałac z lustrzanym odbiciem w wodzie sadzawki. 2.
- 16/ Pień buka purpurowego z dziuplą - wymagający leczenia.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.